

τρικης αυτής αλλαγής, έπαυσε τον κ. Θωμά Οικονόμου που είχε προσπαθήσει, σαν τον κ. Χρηστομάνο, ν' ανεβάσει στη σκηνή άφτη έργα άξια προσοχής.

Έτσι, ή **Νέα Σκηνή**, προσπάθεια εφάμιλλη του Théâtre Libre, και του Théâtre de l'Éclaire δέ μπόρεσε νά κρατηθή πολύ. Το **Βασιλικό Θέατρο** μένει στα χέρια του κ. Βλάχου, ανθρώπου βέβαια μορφωμένου, μά παραποτισμένου με σχολαστικά και αναγκαστικά στενοκέφαλα ιδανικά. Έτσι το θέατρό μας ξαναπήρε γλήγορα τον κατήφορο πρὸς τις περασμένες πλάνες: Χοντροφάρσες και επιθεώρησες, ξανακείδανε το φῶς μ'όλες τις προσπάθειες του κ. Οικονόμου, που παλαίθει πάντα με θάρρος. Γι' άφτο και ή θεατρική μας παραγωγή τώρα τελεφτάτα, αν και πλουσιώτατη σε ποσότητα, είναι αξιοθρήνητα φτωχιά σε άξια.

Έδω κ' έκει λίγα όνόματα και λίγα έργα άνίκανα πάντα νά δώσουνε σοβαρό χαρακτήρα στο θέατρο της Ελλάδας. Ο κ. Δ. Ταγκόπουλος κατέχει ειλικρινέστατο ταλέντο. Το δράμα του «Οι Αλυσίδες» είναι καθρέφτης της πολιτικής μας εξαχρείωσης, τσουχτερή σάτυρα για ένα σάπιο καθεστώς. Ίσως του λείπει κάποια σκηνική έπιτηδειοσύνη, μά του άξιζει έπαινος γιατί μας ζουγράφισε τη σημερινή πολιτική κοινωνία με έναν τρόπο πιστό και δυνατά ρεαλιστικό, αντίθετα πρὸς μερικούς άλλους δραματογράφους, που μερικοί άπλοϊκοί έδιαστήκανε νά τους κηρύξουνε μεγαλοφυείς στις κολόνες του Φιγαρώ, και που ή θεατρική μας ιστορία τους δέν μπορεί ούτε νά καλοσκεπάσει την άπελπιστική κενότητα των έργων τους.

Αντιγράφοι του Σούδερμαν και του Σαρδού καθώς είναι, και δημοσιογράφοι μαζί, οι τίτλοι άφτοι έπρεπε νά τους φτάνουν. Γιατί ζητάνε και τον τίτλο του δραματικού συγγραφέα;

Από τους νέους οι κ. κ. Πέτρος Ψηλορείτης και Ηλίας Κουλουβάτος δείξανε μεγάλα χαρίσματα δραματικών, ο ένας με το δράμα του «Ξημερώνει» κι' ο δέφτερος με το «Ξεφάντωμα». Περιμένουμε με έλπίδες το ζετύλιγμα του ταλέντου τους.

*

Γιά νά μπορέση επί τέλους νά εξελιχθή όριστικά και υγιεινά και για νά γίνη αντικείμενο πλατύτερης προσοχής το Έλληνικό Θέατρο, έχει ανάγκη από δυο πράματα: της όλικής υποστήριξης, και μαζί της ήθικης. Άς δώση ή Έλληνική Κυβέρνηση μιá επιχορήγηση στον κ. Οικονόμου για νά ιδρύση το θέατρό του. Ο κ. Οικονόμου και με τη θαυμαστή του σκηνική τέχνη και με τη φιλολογική του προσωπικότητα είναι ίκανός για τις προσπάθειες τις πιδ έδγε-

νικές και τις πιδ θετικές.

Άς αναλάβη ένα ξένο έθνος, προπάντων ή Γαλλία, νά γνωρίση σε πλατύτερο κοινό τα λιγοστά έργα με άξια που έχουμε, όπως ή Γερμανία έκαμε για τα σκαντιναβικά έθνη, ανταποδίνοντας έτσι όσα τυχόν χρωστάει στο Έλληνικό Πνεύμα. Έτσι θα μπόρουμε νά μορφώσουμε εφκολώτερα ένα θέατρο άξιο νά λέγεται θέατρο, όπως μορφώσαμε ποίηση άξια νά σταθή δίπλα σε ποιήσες άλλων εθνών, που γεράσανε στον πολιτισμό.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

(Μετάφρ. ΜΑΡΙΟΥ ΒΑΡΒΟΓΑΗ)

ΤΑΣΩ*

5.

Έπεσα νά κοιμηθῶ ευχαριστημένος πὸς ή Τάσω θα κοιμότανε στη δραγάτα. Όλα όσα γίνανε πρωτότερα μου φανήκανε σαν όνειρο και στοχάστηκα πὸς νίκησα τον πειρασμό. «Καλήτερα έτσι», είπα μέσα μου. Συλλογίστηκα τους άρρώστους μου: έκανε που τον είχα αφήσει το πρωί χωρίς νά νοιώσω άκόμα τί έχει, ένα άλλο παιδί που είχε πάρει το καλύτερο με την κόυρα που είχα επιμείνει εγώ νά γίνει στο συμβούλιο, που κάμαμε μαζί με άλλους δυο γιατρούς. Και γύρισα από το άλλο το πλευρό, βιαστικός νά κοιμηθῶ και νά ξυπνήσω την αύγή θαμπά και νά είμαι την ώρα που έπρεπε και πάλι στη δουλειά μου. Έκλεισα τα μάτια και περίμενα τον ύπνο. Μά το μουρμουρητό του Νικολούλα άπέξω δέν τον άφηνε νάρθει. Το παράθυρο κατά το μπροστινό μέρος του σπιτιού είτανε άνοιχτό, μά ή κουδέντα φαινόταν πὸς γινότανε στο άποπίσω μέρος. Βαριόμουνα νά τρηκθῶ νά τους φωνάξω νά σωπάσουνε, νά πάνε νά κοιμηθούν κι αυτοί. Και τους βλαστημούσα μέσα μου και γύρεθα με τη βιά νά κοιμηθῶ. Τέλος σόπασε το μουρμουρητό κι άκουσα το πάτημα του Νικολούλα που ζύγωσε στο παραθύρι.

«Κι ο γιατρός κοιμήθηκε», είπε βάζοντας το κεφάλι μέσα: «άι, καληνύχτα.»

Και ξανάκουσα το πάτημά του που έφεβε.

«Τίνος είπε καληνύχτα;» συλλογίστηκα: «έμείνανε ή—;» Ταράχηκα, μά πάλι: «ας είπε οποιανού θέλει», είπα μέσα μου κι' έκλεισα τα μάτια. Μά σε μιá στιγμή ξαναπινάχηκα: ένας άχτός σιγαλινός με ξάφνισε. Μου φάνηκε σα νάκλεισε ή δξώπορτα. Τέντωσα το αυτί—δέν άκουσα άλλο τίποτε. Ξανάγυρα νά κοιμηθῶ, μά δέν μπορούσα. Δίχως νά το θέλω, ο νους μου δούλεβε: «Τί διάολο! Νά είτανε κείνη που έκλεισε την πόρτα;» Ξανασηκώθηκα κρατώντας την άναπνοή μήπως άκούσω πάτημα. Μά το άλλο χόρισμα είταν άπάτωτο και που νάκουστούνε πατήματα στο χῶμα; «Δέν πάει στην όρ-

* Η άρχή στον άριθ. 409.

γή!» ξανάπα και ξανάπεσα κ'έκλεισα τὰ μάτια. Μὰ εκείνο πού πρωτύτερα μου φάνηκε πώς τὸ εἶδα μόνο σὲ ὄνειρο, ξαναζωντάνεψε μπροστά μου· ἡ Τάσω στεκότανε ὀλόρθη ἐκεῖ, δὲν ἐφεδγε ὅσο καὶ νὰ σφαλοῦσα πὶδ σφιχτὰ τὰ μάτια. «Ὀχι· ἡ Τάσω καθὼς τὴν εἶχα δεῖ πρωτύτερα κοντὰ στὸ Νικολούλα κι ἀποφάσιζα νὰ καθαλλήσω τὸ ἄλογο νὰ φύγω, ὄχι· ἡ Τάσω, πού μ' εἶχε σπρώξει πρὶν καθὼς ἔκαμα νὰ τὴν πιάσω ἀπὸ τὴ μέση, ἀλλὰ μὰ ἄλλη Τάσω. Ἐκείνη πού μοῦπαίξε μιὰ φορά τὸν κρυφτὸ ἄμα μὲ ἀντίκρυζε, ἐκείνη πού στεκότανε μὲ ξαναμμένα μάτια ἀγνάντια μου σὰν πῆγα κ' ἔγραφα τὴν ἀλοιοφὴ τῆς γιαιγιᾶς τῆς, ἐκείνη πού μὲ καρτέρεσε κρυφὰ στὴν πόρτα μου τὴν ἄλλη μέρα. Ὁ φόβος πού μ' εἶχε κρατήσει τότε, τώρα σὰ νάχε μέσα μου χαθεῖ, καὶ τὴν ἐδλεπα γυρμένη ἀπάνω μου, μὲ τὸ κεφάλι ἀγκουμπησμένο στὸν ὦμο μου, τὸ γέλιο τῆς μοῦ τάραζε τὰ φρένα, τὰ μάτια τῆς μοῦ φλογίζανε ὄλο τὸ ἄμα. Ἦθελα νὰ θυμηθῶ καὶ πάλι τοὺς ἀρρώστους μου, τὴ θέση μου, τὸ σδαρό μου, ξανάφερνα στὸ νοῦ τὸ Νικολούλα, τὴ σκούφια του, στοχαζόμουνα πὼς εἶμουνα στὸ σπῆτι τοῦ πατέρα μου, στὸ σπῆτι πού μιὰ μέρα θὰ γινότανε ὀλότελα δικό μου, συλλογίζόμουνα πὼς ἐκαίνοι πού καθόντανε μέσα εἶτανε ὑπερέτες μου, ἀκόμα πὼς τοὺς εἶχε στεφανώσει ὁ Ἰδιος ὁ πατέρας μου καὶ : «ἄσ' τὴν νὰ πάει στὸ διάλο!» ἔλεγα μιὰ στιγμὴ. Μὰ τὴν ἄλλη ὁ πειρακὸς ξαναξυπνοῦσε· τὸ χαμόγελο τῆς Τάσως ἀστραφτε μπροστά μου, ἡ ματιὰ τῆς μ' ἔκαιγε, τὸ πρόσωπό τῆς μοῦ γελοῦσε φωτισμένο ἀπ' τὸ αὐγουστιατικο φεγγάρι, ἡ Τάσω μὲ τὴν ἀσπρη πλόκα τῆς καὶ τὸ κοντὸ τῆς μεσοφόρι στεκότανε ὀρθὴ μπροστά μου.

«Ποῦ θὰ κοιμηθεῖς ἐσύ ; — Στὴ δραγάτα. — Μὰ γιατί δὲν πῆγε καὶ ; Γιατί ἦρθε καὶ κλεισθήκε στὸ πλαγνὲ τὸ χῶρισμα ;» Αὐτὸ τὸ ρῶτημα μοῦ γύριζε στὸ νοῦ ὀλοένα. «Μὰ νάσαι τάχα ἐκεῖ ;» ἔλεγα πάλι. «Μὴ γελάστηκα ; μὴν τὸ εἶδα ὄνειρο κι αὐτό ;» Ἔκαμα νὰ σηκωθῶ νὰ πάω νάνοιξω σιγαλὰ τὴν πόρτα, νὰ κοιτάξω. Μὰ τὸ κρεβάτι μου ἔτριξε καὶ τρόμαξα. Νιτράπηκα τὸν ἑαυτὸ μου καὶ ξανάγυρα. Μὰ ἡ ταραχὴ, ἡ φλόγα μέσα μου δὲν ἔσβηνε. Ἄδειασα ὄλο τὸ κινάτι· μὲ τὸ νερὸ πού μοῦ εἶχε βάλει ἡ Τάσω ἐκεῖ κοντὰ σὲ μιὰ καρέκλα.

Ὁρες θὰ περάσανε δίχως νὰ μπορῶ νὰ βρῶ τὸν ὕπνο. Τὸ φεγγάρι εἶχε στρίψει πικὲ ἀπὸ τᾶλλα μέρος, ἡ κάμαρα σκοτείνισε κ' ἡ αὐλὴ δέξω ἀπὸ τὸ παράθυρο ἤσκιωσε. Ὅλα συχάζανε ἔξω. Μόνο τὰ τριζόνια ἀκουγότανε ἀδιάκοπα, μονότονα, τὸ γάβγισμα τοῦ σκύλου καὶ κλαυτοποῦ τὸ βήξιμο τοῦ τεκνεφέζικου ψαρή πῖσω ἀπὸ τὸ σπῆτι μου θύμιζε πού βρισκόμουνα.

«Πρέπει νὰ δῶ, πρέπει νὰ δῶ», εἶπα τέλος μὴ βαστώντας ἄλλο. Καὶ σηκώθηκα καὶ τράθηξα στὴν πόρτα καὶ τὴν ἀνοίξα σιγά. Τὸ μακρινάρι, ὅπου ἀνοιγότανε ἡ πόρτα τῆς κάμαρας, εἶτανε γεμάτο φτιάρια, τσάπες, ἀλέτρια, σδάρνες, κ' ἕνα πλήθος ἄλλα ὄνεργα, κι ὄλα αὐτὰ μοῦ χτυπήσανε στὰ μάτια μέσα στὸ σκοτάδι σὰν ἄμορφοι σωροὶ, σὰν ἡσκιοὶ, σὰ φαντάσματα. Τὸ χῶρισμα αὐτὸ δὲν εἶχε παράθυρα· μονάχα τρύπες μακρουλῆς ψηλά, κάτω ἀπ' τὴ σκεπὴ. Στάθηκα καὶ κοίταξα τριγύρω σὰ χα-

μένος. Μοῦ φαινότανε ἐκείνη τὴ στιγμὴ πὼς εἶμουνα ὑπνοβάτης. Πόσο στάθηκα δὲν ξέρω. Τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ἀπάνω ἀπὸ τὰνείγματα δὲν ἔφτανε ἴσαμε κάτω, ἕνα ἀπόφεγγο θαμπὸ ἔτρεμε μονάχα μέσ' στὴ σκοτεινιά. Περιπάτησα συρτὰ ὡς τὴ μέση τοῦ μακριναριοῦ· ἡ ὄρσοι ἀπ' τὸ χῶμα, πού πατούσανε οἱ φτέρνες μου, θυμοῦμαι μὲ ἀνατριχίλαζε. Ἐάφνω μέσα στὸ θαμπόφεγγο εἶδα ἕνα σωρὸ πού μαύριζε σὲ μιὰν ἄκρη. Εἶτανε ἡ Τάσω ξαπλωμένη, οἱ ἄκρες τῶν ποδιῶν τῆς θαμπίζανε ξεσκεπάστες. Βρέθηκα μεμιὰς σκυφτὸς μπροστά τῆς.

Σκόνταφα στὰ πλωμένα χέρια τῆς. Εἶχε ἀνασηκωθεί στὰ γόνατα καὶ μ' ἔσπρωξε μὲ ὄρμη :

«Γ' ἦρθες ἐδῶ ; τί θέλεις ;» μοῦ φώναξε πνιχτὰ.

«Γιατί μοῦπες πὼς θὰ κοιμηθεῖς στὴ δραγάτα ;» τὴ ρώτησα σιγὰ κ' ἔπιασα τὰ χέρια τῆς. Τάννοιωσα πού τρέμανε.

Ἔμεινε ἄφωνη μιὰ στιγμὴ. Μὰ καθὼς ἔκαμα νὰ πάω κοντύτερά τῆς, τινάχτηκε καὶ μ' ἔσπρωξε πῖδ δυνατά.

Χύμησα καὶ τὴν ἀγκάλιασα. Μὰ μοῦ ἔφυγε πάλι· καὶ σηκώθηκε ὀρθὴ.

«Φέβγα ἀποδῶ ! φέβγα ἀποδῶ !» μοῦ φώναζε ἄγρια κ' ἔκαμε πίσω.

Μὰ δὲν εἶχε πού νὰ πάει, εἶτανε ἀποπίσω τῆς ὁ τοίχος. Στρυμώχτηκε στὴν ἀγκωνή. Εἶτανε μὲ τὸ πονκάμισο—εἶτανε πικὲ στὸ χέρι μου.

Ἄφησε καὶ τὴν ἀγκάλιασα. Μὰ καθὼς ἔκαμα νὰ σκύψω στὸ κεφάλι τῆς, ξανατινάχτηκε :

«Φέβγα, φέβγα !» μοῦ ξανάπε μὲ βραχνή, τρεμουλιαστὴ φωνή, τόσο τρεμουλιαστὴ πού μ' ἔκαμε νὰ σταματήσω. Τὴν ἄφησα ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ κ' ἔπεσα χάμω, μπροστὰ στὰ πόδια τῆς.

«Τάσω, μὲ διώχνεις τώρα ;» τῆς μουρμούρισα.

Ἐσκυψε τὸ κεφάλι· στὰ χέρια τῆς.

«Τάσω !» τῆς ξανάπα καὶ τὴν ξανάπιασα.

Μιὰ σθηστὴ φωνή, μιὰ ἄχνα μοναχὰ εἶπε τὸ νομά μου.

«Νὰ ζήσεις, φέβγα», ξαναμουρμούρισε καὶ μοῦσφιξε τὸ χέρι. Καὶ σηκίονοντας τὸ κεφάλι μὲ κοίταξε.

Δὲν μποροῦσα νὰ δῶ καλὰ τὰ μάτια τῆς μὲς τὸ σκοτάδι, μὰ τάννοιωσα καρφωμένα στὰ δικά μου ἀσάλεφτα. Δὲν μπόρεσα νὰ τὰ βαστάξω κ' ἔσκυφα ; Δὲν ξέρω. Μὰ καθὼς ἔσκυφα, κοίταξα ἀπάνω μου κι ἀνατριχίλασα. Τότε κατὰλαζα πὼς εἶχα πεταχτεῖ κ' ἐγὼ μὲ τὸ πονκάμισο ἀπὸ τὸ κρεβάτι. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ξύπνησα ἀπὸ κακὸ ὄνειρο, σὰ νὰ πετάχτηκα ἀπάνω στὸνειρο. Τὴν ἴδιὰ τὴ στιγμὴ ὁ σκύλος ἀλόχτησε δέξω ἀπ' τὴν αὐλὴ πῖδ δυνατὰ καὶ πῖδ σιμά. Φοβήθηκα πράματις ; Ἴσως ὄχι. Ὅσοῦς ἄφησα μεμιὰς τὰ χέρια πού κρατοῦσα καὶ δίχως νὰ μιλήσω γύρισα γοργὰ γοργὰ στὴν κάμαρα κ' ἔπεσα στὸ κρεβάτι μου. Μὰ ἐκεῖ πού δοκίμαζα νὰ κοιμηθῶ γιὰ νὰ ξεχάσω ὅ,τι ἔγινε, μὲ τρόμαξε ἡ πόρτα πού ἀνοίξε σιγά. Ἦ Τάσω μπήκε μέσα, ἔκλεισε τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο κ' ἦρθε κ' ἔπεσε κλαίοντας μπρὲς στὸ κρεβάτι.

Πρὶν ἀκόμα καλοφέξει, σαμάρωσα μονάχος τὸν ψαρή κ' ἔφυγα σὰν κυνηγημένος. Ὁ Νικολούλας κοιμότανε ἀκόμα στὴ δραγάτα. Γύρισα στοὺς ἀρρώ-

στους μου κ' ήθελα νά ξεχάσω τόνειρο τής νύχτας, όπως μου φαινότανε πώς είτανε όλα όσα γινήκανε στην έξοχή εκείνο τὸ βράδι. Βρήκα τὸ ἄρρωστο παιδί καλύτερα, μού φάνηκε πὼς βρήκα καὶ στὸν ἄλλο ἄρρωστο κάποια σημάδια, πὼς μὲ μπάζανε στὸ δρόμο νά καταλάβω τὴν ἄρρώστια του, κέρδισα κιόλα καὶ στὸ τάβλι, πὼς ἔπαιξα στὸν καφενὲ γυρίζοντας ἀπὸ τίς βίξιπές μου, καὶ τράβηξα τὸ μεσημέρι εὐχαριστημένους σπιτί μου. Ξανάμπαινε στὸ δρόμο τῆς ἡ ζωῆ ἡ παραστρατισμένη ἀπὸ μὴν αὐ γουστιατικὴ νυχτιά. Ἔτσι στοχαζόμουν στρίβοντας νάμπω στὴν ἀλλόπορτά μου. Μὰ καθὼς ἔπεσε ἡ ματιά μου ἀγνάπνια, εἶδα τὴν Τάσω πὼς ἔκανε νά βγεί ἀπὸ τὴ δική της. Ξαφνίστηκα καὶ στάθηκα ὅπως τὴν αὐγὴ ὁ φαρῆς μου, πὼς τρόμαξε ἀπὸ ἕναν πούλοσκιάχη σὲ μιὰ φράχτη.

Ἡ Τάσω στάθηκε μιὰ στιγμή κι αὐτὴ καὶ κοιταχτήκαμε. Μοῦ φάνηκε πὼς χαμογέλασε, μού φάνηκε πὼς είτανε μὲ τὸ κοντὸ τὸ μεσοφῶρι, όπως τὴν περασμένη τὴ νυχτιά. Μὰ ξάφνω, ἀντὶς νά βγεί στὸ δρόμο, γύρισε γλήγορα καὶ ξαναμπήκε στὴν αὐλή, κλείνοντας πίσω τῆς τὴν πόρτα. Μπήκα κ' ἐγὼ στὴ δική μου κι ἀνέβηκα στὸ σπιτί. Ἀύπνος καὶ κουρασμένος, καθὼς εἶμουνα, ἔπεσα καὶ κοιμήθηκα ἀμέσως ἀφοῦ ἔφαγα Σὰν ξύπνησα, μού φαινότανε πάλι σὰ νά γελάστηκα ἢ σὰ νά νειρεύτηκα πὼς εἶχα δεῖ τὴν Τάσω στὴν ἀλλόπορτά της. Ἀδύνατο νά είτανε αὐτὴ, ἔλεγα, αὐτὴ τὴν ὥρην νά μείνει λίγες μέρες ἔξω. Κι ὡστόσο είτανε ἡ Τάσω. Βγαίνοντας τὸ ἀπόγειμα ἔξω, τὴν ξανάειδα στὴν πόρτα τῆς ποδεμένη καὶ συγυρισμένη.

6.

Περάσανε ἔτσι πέντε χρόνια. Ἡ Τάσω εἶχε τώρα δύο παιδιά Ὁ πατέρας μου πέθανε ἄξαφνα στὸ μεταξί, ἡ ἀδερφή μου παντρεύτηκε κ' ἐγὼ ἔμεινα ἀφέντης στὸ σπιτί. Ὁ Νικολούλας δὲν είτανε πιά ὑπερέτης, μὰ ὁ ἐπιστάτης σ' ὅλα μου τὰ χτήματα. Δὲν ήθελα νάφήσω ὀλίγελα τὴ γιαιτρική καὶ νά περιεριστῶ μόνο στὰ χτήματα. Ἔβαλα λοιπὸν τὸ Νικολούλα κυδερνήτη κ' ἡ Τάσω τώρα ξεκαλοκαίριάζει στὴν ποταμιὰ. Ἀγόρασα κινούργιο ἄλογο, ἀφοῦ ὁ φαρῆς ἄφησε χρόνους, καὶ τὰ βράδια μὲ βλέπανε τώρα συχνότερα στὴν έξοχή μου. Στὸ χωριὸ καθόμουν πάντα μοναχὸς στίς κάμαρές μου στὸ κατώγι ἀνοίξα σ' αὐτὲς καὶ μιὰ πόρτα κατὰ τὸ δρόμο, ἀντίκρου ἀπ' τὸ χαμόσπιτο τῆς Τάσως. Τῆς μητέρας μου τῆς εἶπα πὼς τὸ κάνω γιὰ νάρχουνται ἴσα κάτω οἱ ἄρρωστοι χωριάτες καὶ νά μὴ βρωμέδουνε τὴ μπασιά τοῦ ἄλλου σπιτιοῦ. Ἐκεῖνὴ ξύνισε τὰ μοῦτρα. Μὰ νοικοκύρης καθὼς εἶμουνα πιά στὸ σπιτί μου, λίγο μ' ἔγνοιαζε γιὰ τίς μουρμουρες τῆς μητέρας μου καὶ τοῦ κόσμου. Ἡθικὲς ἀρχές δὲν εἶχα ἀλλάξει βέβαια στὸ βάθος, μὰ κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ τόπου τίς θυμόμουν μονάχα σὰν είτανε γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ ξεχωριστὰ σὰ μάθαινα πὼς τίς πάτησε κανένας συνάδερφός μου. Μιὰ μέρα πὼς μού τίς θυμίσε κ' ἐμείνανε κάποιος δικός μου, βαλμένος καθὼς ἔνοιωσα ἀπ' τὴ μάνα μου, τοῦ ἔρριξα δίκιο μέσα μου. Καὶ πὼς πολὺ στοχάστηκα τὸ

ἄλλο πὼς μού εἶπε, πὼς δηλαδὴ ὁ καθένας νοικοκύρης μὲ μπάζει μὲ κρῦα καρδιά σπιτί του γιὰ γιαιτρὸ καὶ πὼς ἀκόμα δὲ θάπορασίσει καμιὰ κοπέλα νάμπει νύφη στὸ δικό μου σπιτί. Μὰ ὅλα αὐτὰ τὰ στοχάστηκα μόνο ὅση ὥρα μιλοῦσα μαζί του. Ἔστερα, σὰν τὸ σκέφτηκα καλύτερα, εἶδα πόσο ἀστεῖο είτανε αὐτοὶ οἱ φόβοι. Στὰ σπιτία μὲ μπάζανε γιὰ γιαιτρὸ γιαιτὶ εἶχανε πιά πιστέψει στὸ χωριὸ πὼς εἶμουνα ὁ καλύτερος, καὶ καθένας, πὼς θὰ μού ἔδινε τὴν κέρη του, θὰ κοίταζε πρῶτα ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν καλὴ μου πελατεία καὶ τὰ πεντακόσα στρέμματα χωράφια πὼς εἶχα στὴν ποταμιὰ. Φτάνει νάθελα νά γυρίσω τὰ μάτια ἀπάνω κ' ἤξερα πὼς ὅποια καὶ νά κοίταζα θὰ γινότανε δική μου. Γνώριζα καλὰ τὸν κόσμο στὸ χωριὸ μου. Κ' ἔτσι ξέγνοιαστος περνοῦσα τὸν καιρὸ. Ἡ Τάσω είταν ὁμορφὴ σὰν πάντα. Τὴ μηχανή της τὴν ἄφησε καὶ σκούριασε. Ὁ ἀντρας τῆς δούλεβε τώρα γι' αὐτὴ στὰ χτήματά μου. Διόρθωσε τὸ χαμόσπιτό της, τὴ γριά γιαιτὶ της τὴ λυπήθηκε πιά ὁ θεὸς καὶ τὴν πῆρε, ἡ γειτονιά καὶ τὸ χωριὸ εἶχανε πάντα νέα καὶ κοτσομπολιές, ἔλοι μας εἶμαστε εὐχαριστημένοι καὶ πὼς πολὺ ὁ Νικολούλας μὲ τὴ νέα του θέση.

Ἡ μάνα μου μονάχα δὲν ήθελε νά συνηθίσει τὴν κινούργια τὴ ζωῆ. Μοῦ ἔστειλε καὶ ἄλλους δικούς μου νά μὲ κατηχήσουνε, κ' ἡ ἴδια μού τὸ ξεστόμισε κάποιες φορές : Καιρὸς νά παντρευτῶ. Στὴν ἀρχὴ γελοῦσα, μὰ σὰ μού ἔρθε ἡ πρώτη προξενιά κι ἀπάντησα πὼς θὰ σκεφτῶ, ἀρχισα νά τὸ συλλογιόμην ἀληθινὰ : Πράγματι δὲν μπορούσε νά τραβᾷ ἡ ζωὴ ἔτσι γιὰ πάντα. Ὁ νόμος τοῦ θεοῦ εἶναι ἡ παντρεία. Ἄν εἶχανε μείνει ἀνύπαντροι ὁ παπὸς μου κι ὁ πατέρας μου, δὲ θάμουνα τώρα ἐγὼ στὸν κόσμο νά χορτάσω τὰγαθὰ. Κι τὰγαθὰ αὐτὰ πὼς μαζεύτηκαν ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ δὲν εἶναι σωστὸ νά σκορπιστοῦνε μεμιάς στοὺς τέσσερις ἀέρηδες. Ὁ ἀνθρωπος ἔχει χρέη στὸν κόσμο πὼς ἦρθε. Καὶ τὸ πρῶτο ἀπ' αὐτὰ εἶναι νά πληθαίνει ἐκεῖνο πὼς βρῖσκει ἀπ' τοὺς γονιούς του καὶ νά τὸ παραδίνει στίς παραπέρα τίς γενιές. Αὐτὰ γυρίζανε στὸ νού μου καὶ γιὰ νά τὸ στοχαστῶ καλύτερα καὶ μὲ περισσότερη ἡσυχία τὸ πρῶτα, καθάλλησα τὸ νιό μου τὸ ἄλογο καὶ βγήκα ἔξω στὴν ποταμιὰ. Εἶχε ἀρχίσει κιόλας ἡ σπορά, κ' ήθελα νά ρίξω μιὰ ματιὰ σ' αὐτὴ ὁ ἴδιος καὶ νά φανῶ σὰ νοικοκύρης πὼς εἶμουνα. Ἔνα χρέος κι αὐτό.

Εἶτανε χινοπωριάτικὴ μέρα, συγνεφιασμένη, μὰ γλυκαῖά Ὁ κάμπος χλόιζε ἔλος, ἀντάρια ἀχνὴ κρεμιότκνε ἀποπάνω ἀπ' τὸ ποτάμι, τὰ δέντρα τινάζανε τὰ κίτρινα τὰ φύλλα τους, τὰ κοράκια σκούζανε βραχνά, μαυρολογώντας μὲς τὰ ὀργώματα. Μοῦ ἄρεσε πάντα ἡ ζωὴ τοῦ κάμπου κ' ἡ καρδιά μου ἀνοίγε στὴ χαρὰ τοῦ νοικοκύρη πὼς πατεῖ σὲ δικὴ του γίς. Κι ὁ Νικολούλας είτανε κι αὐτὸς ἔλος χαρὰ ἀπὸ τὸν καλὸν καιρὸ πὼς ἔκανε γιὰ τὴ σπορά. Σπειρὶ δὲν πήγαινε χαμένο, τόσο εἶχε πιτύχει τὸ δρωμα. Μοῦ τὰ εἶδειξε ὅλα καὶ μού τὰ ξήγησε μὲ τὴ σειρά. Ἀπ' ὅλα είτανε εὐχαριστημένος κ' ἕνα τὸν ἐσεκλέτιζε μονάχα. Καταμεσις ἀπ' τίς δικές μας βρώμες είτανε ἕνα χωράφι ξένο ἴσαμε πενήντα στρέματα. Ὁ νοικοκύρης του τῶσπερνε κι αὐτὸς βρῶ-

μη, τὸ πουλοῦσε στοὺς πιστικούς κ' ἐκεῖνοι μπαίνανε καὶ βουκόουσανε καὶ τὶς δικές μας δλοτροβύρα. Τρέχα ὕστερα στέλνε ἐχτιμητὲς κι ἀνοίγε δίκες γιὰ νὰποκόψεις τὴ ζημιὰ.

«Λάθος τοῦ μακαρίτη ποὺ δὲν τὸ ἀγόρασε ὅσο ὅσο ἐκεῖα τὰ χρόνια θὰ τὸπαίρνε γιὰ κομάτι ψωμί. Τώρα -», εἶπε ὁ Νικολούλας καὶ μὲ κοίταξε μὲ θλιθερὴ ματιά.

Δὲν εἶτανε πρώτη φορά ποὺ κάναμε τὴν κουθέντα αὐτή. Εἶχα ἐρθεῖ κιόλα σὲ συμφωνίες νὰγοράσω τὸ κομάτι, μὰ ὁ νοικοκύρης μοῦ γύρεβε ἀκριδιά. Τῶξερε τί ἀξίζε γιὰ μένα.

«Ἄχ, νὰ τὸπαίρνετε, γιαιρέ, αὐτὸ τὸ χωράφι», ξανάπε ὁ Νικολούλας σὰ νὰ μάντεψε τὸ στοχασμὸ μου. «Καὶ λιβάδι νὰ τὰφήσουμε, θὰ τὴ βγάλεις τὴν τιμή. Παραπάνω ἀπὸ μισὴ χιλιάδα θὰνεβαί τὸ λιβαδιάτικο.»

Τὸ βουνήσιο μάτι τοῦ Νικολούλα μ' εἶχε γνωρίσει πιά καλά. Μάντεβε τὶς στιγμὲς ποὺ μὲ πιτυχαίνανε τὰ λόγια του. Τὰ χτήματα στὴν ποταμιὰ τοῦ εἶχανε γίνει πιά ζωὴ του καὶ δὲν τὰ ξεχώριζε ἀπὸ δικὰ του.

«Καὶ τὰ χαντάκια πρέπει νὰ τὰ κόψουμε δίχως ἄλλο ἴσαμε τὴν ἀνοιξη», ξανάρχισε· «τὰ νερὰ πνίγουνε τὸ λιβάδι· σὰρθοῦνε οἱ γκέγκηδες πρέπει νὰ τὰποφασίσεις.»

«Ἐγνοια σου, θὰ κοποῦνε κι αὐτὰ», τοῦ ἀπάντησα ἀκολουθώντας μέσα μου τοὺς στοχασμοὺς μου.

«Κ' οἱ ἄκρες ἕνα γύρο στὸ σύραχο θέλουνε ξεχέρσωμα μὲ τὸ λισγάρι κ' οἱ πατουλιές στὴν ἄκρη στὸ ποτάμι· κλέψιμο, ξερίζωμα», ξακολούθησε ὁ Νικολούλας.

Τὸ ἄκουσα κι αὐτό, ἄκουσα καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο ἀκόμα καὶ ξανακαθάλλησα τὸ ἄλογό μου μὲ λιγώτερη χαρά. Λογάριαζα πὺς γιὰ νὰ γίνουνε ὅσα μοῦ εἶπε ὁ Νικολούλας δὲ φτάνανε ὀχτὼ μετρητὲς χιλιάδες. Μπορεῖ νὰ εἶχα καὶ περισσότερες, μὰ εἶτανε καλὰ ἐκεῖ ποὺ εἶτανε στὸν τόκο. Ἐπειτα καὶ νὰ ἤθελα νὰ σηκώσω ἀπ' αὐτὲς ὅσες μοῦ χρειάζόντανε, τόσο εὐκολο δὲν εἶτανε. Δὲ μένανε ἄλλες ἀπὸ κείνες ποὺ μοῦταξε ὁ προξενιτής. Τὶς λογάριασα κι αὐτὲς. Γιὰ νὰμπεῖ νόψη σπῆτι μου, ἔπρεπε νὰ τὸ ξεκαινοργώσω. Ὁ γάμος ἤθελε ξεῶδα κ' ἐκεῖνος. Τὰ λογάριασα ὅλα, δὲν ἔθωκινα πέρα, δὲ μοῦ περιστέθανε ἀπὸ τὸ προικὸ οἱ ὀχτὼ χιλιάδες ποὺ χρειαζόντανε τὰ χτήματα. Ἀπάντησα ὀρθὰ κοφτὰ τὸ ἔχι στὸν προξενιτή. Ἡ μάννα μου, σὰν τῶμαθε, κατέβασε τὰ μούτρα, μὰ ἔτανε τῆς ἕκαμα κ' ἐκεῖνης τὸ λογαριασμὸ καλά, παραδέχτηκε τὴ γνώμη μου πὺς ἔπρεπε νὰ περιμεῖνουμε ἄλλη προξενιὰ πὺς συμπεριτιμή.

Δὲν ἀργήσε πολὺ νὰρθεῖ κι ἀρρεθωνιάστηκα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ΖΩΗ τρέχει καὶ πρέπει νὰ τὴν προφτάσουμε. Δύναμη, τώρα χρειαζόμαστε. ἔχι σοφία. Μπράσσα δυνατὰ καὶ κοφτερὰ νόγια. Νὰ κολλήσουμε ἀπάνω τῆς σὰν τὸν ἀγριόγατο ὁσάλογο ποὺ πηλαεῖ. Νὰ τρέξουμε μαζί τῆς νὰ πολεμήσουμε καὶ νὰ φτάσουμε στὸν προορισμὸ μας.

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΟΠΤΑΣΙΑ

Ἐρριξοῦ ἐπάνω στὶς πλάτες τὸ πράσινο βέλο, κάθισα στὸ πάνω σιαλὶ τῆς μαριμαρένιας σιαλῆς καὶ κοίταξα τὸ φεγγάρι. Ἄσπρο, γλωμὸ - γλωμὸ μέσα στὰ ἄσπρα τὰ μαλακὰ τὰ συννεφάκια, ἔρριχνε λάμψη κρυφὴ—λάμψη μαλακιὰ καὶ ἄσπρη, ποὺ ἀπαλά - ἀπαλά χάιδευε τὴ γῆ. Οὔτε δυνατὸ φῶς, οὔτε δυνατὲς σκιές. Ὅλα τρυφερὰ, ὅλα πουπουλένια, ὅλα γεμάτα ἄνεργο. Φῶς γεμάτο σκιὰ καὶ σκιὰ γεμάτη λάμψη. Φωτισμὸς ποὺ ἔμοιαζε μὲ φωτισμὸ ἄλλου κόσμου, τόσο μακριὰ φαινόταν ἀπ' τὴν ἀπλή πραγματικὴ ζωὴ. Κρυφίτριαν ὅλα τῆς ζωῆς τὰ ταπεινὰ σημάδια.

Μύριζε ὁ ἀέρας ἀγιόκλημα καὶ ἄνθος. Μυρωδιὰ πνιγερὴ, μονότονη, ἀκίνητη. Πέφανε βουβὰ μιὰ μαύρη νυχτερίδα. Πάνω στὸ μαῦρο βουβὸ γυάλισε ἕνα φῶς καὶ ἔσβησε εὐτίς. Ὅλα τρυγῶρο σιωπηλιά, ἀκίνητα. Βουβάθηκαν τὰ ψηλὰ βουνὰ καὶ ὁ κάτωσπρος δρόμος. Σὰ νὰ κουράστηκαν, νὰπόστισαν. Σὰν κάτι νὰ θυμόντανε λησμονημένα. Σὰ νὰ φύλιγαν μυστικὰ ἀνθρώπων. Σὰν ἐπίλογος περιουμένης ζωῆς.

Γέρω σιωπὴ, μυστήρια, ἄνεργο. Μακριὰ στὸ φῶς τὸ γαλανό, μέσα στὴ σκιὰ τῆς φωτισμένης, χανόταν ἡ ἀπέραντη πεδιάδα. Καὶ γυάλισε βαθιὰ-βαθιὰ ἡ θάλασσα—γιὰ μιὰ στιγμὴ—ἀσημωμένη. Ἐγὼ καθόμουν καὶ μαγεμένη, ἐκστατικὴ, μπροστά μου κοίταζα. Κάτι περιμένα... Κάτι γύρισα νὰ δῶ πάνω στὸν ἄσπρο τὸ δρόμο... Ἴσως ὀλόλευκη σειρὰ ἀπὸ «πυρόθενους πεπλοφόρους» μὲ κάτι τι χρυσὸ ποὺ νὰ γυαλίξη στὰ μαλλιά, μ' ἕνα λυχνάρι ἀναμμένο μὲς στὰ χέρια... Ἴσως νὰ διαβαίνανε σιγά - σιγά μπροστά μου, μ' ἕνα τραγοῦδι ἦσυχο, θρησκευτικὸ καὶ νὰ χανόταν μὲς στὸ σκοτεινὸ τὸ δάσος. Καὶ κεῖ, πίσω ἀπὸ τὰ πρῶτα δέντρα, τὶς περιμένε μικρὸς ναὸς ὀλόασπρος κ' αὐτός, μὲ λίγα μαῦρα κυπαρίσσια ὀλόγυρά του. Βαριὰ - βαριὰ μὲς στὸν ἀκίνητο ἀέρα τὸ γαλανὸ θυμιάμα ἀνεβαίνει στοὺς θεοὺς ἀπὸ τὸ χάλκινο τὸ τρίποδο μὲ τὰ χρυσὰ στολίδια. Καὶ σφριγὸς ἡδονῆς ἀπὸ τὴν τόση αἰσθητικὴ συγκίνηση μοῦ πέφανε τὸ σῶμα. Κι' ἀναστένεβα βαθιὰ γιὰ κάτι τι ἀδύνατο καὶ ἄπιστο καὶ ὄρατο....

ΒΟΥΝΗΣΙΑ

ΣΩΓΗΡΗ ΣΚΙΠΗ

ΕΦΤΑ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ

Ἡ Μεγάλῃ Αἶρα, φρ. 3. Κάλβεια μέτρα, φρ. 2. — Ἁγια-Βαρβάρα, φρ. 2.—Ἡ Νύχτα τῆς Πρωτομαγιάς, φρ. 2.—Ὁ Ἀπέθαντος, φρ. 3.—Θέατρο καὶ Πρόξα, φρ. 2.—Τρόπαια στὴν Τρικυμία, φρ. 2.—Οἱ Τσιγγανόθει, φρ. 2.

Ἡ ΤΙΜΗ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ ΦΡ. 15.

PARIS=13, rue du Val-de-Grâce.